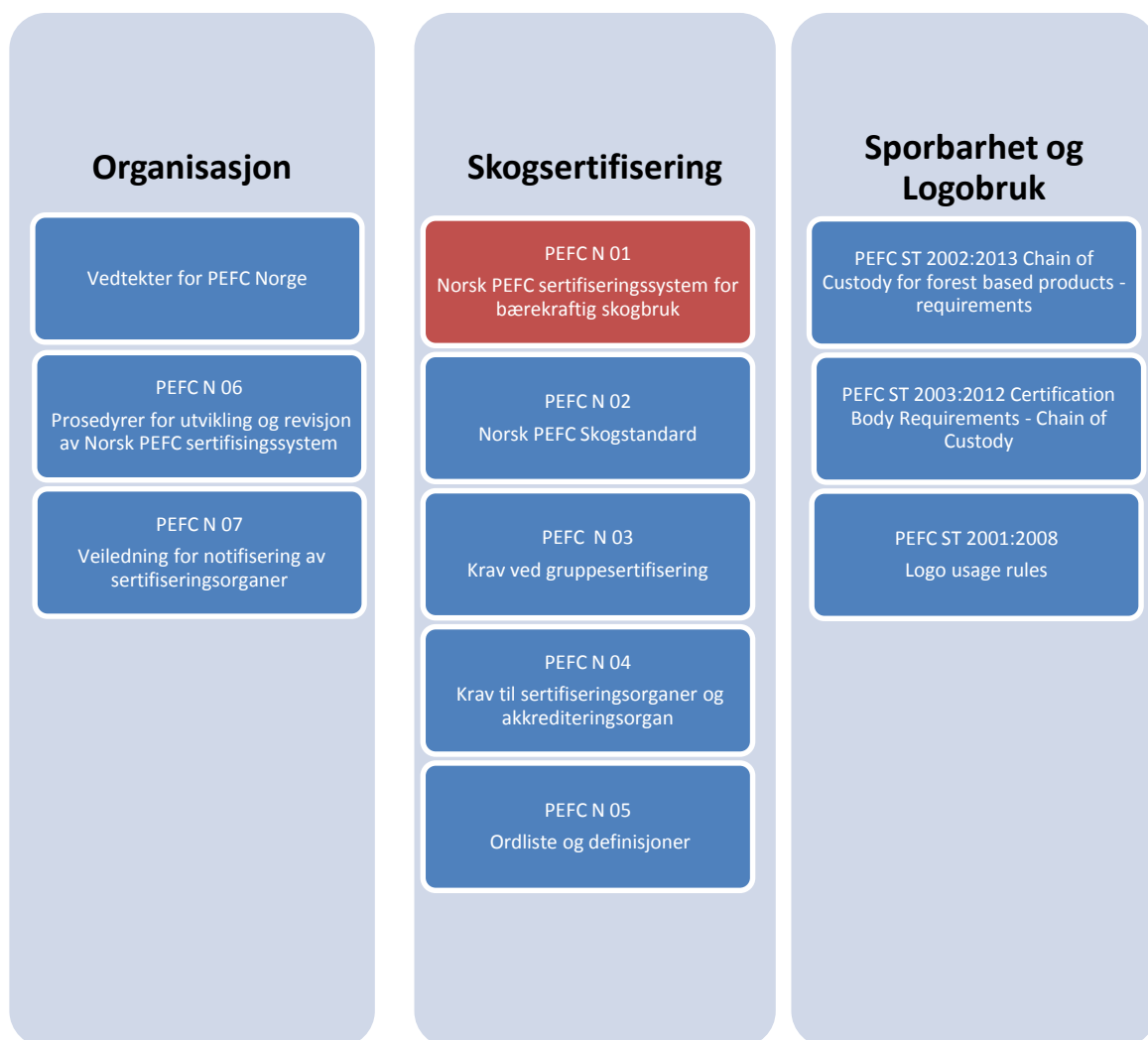

PEFC N 01

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

www.pefc.no

Norsk PEFC Skogsertifiseringssystem for bærekraftig skogbruk

Forord**Revisjon av PEFC Norges skogsertifiseringssystem**

PEFC skogsertifiseringssystemet skal revideres hvert 5.år og PEFC Norge startet revisjonsprosessen 13.mai 2013 med åpen invitasjon for innspill til prosessen og deltakelse i en arbeidskomite.

Arbeidskomiteen har i perioden oktober 2013 til september 2014 revidert Norsk PEFC Skogstandard og øvrige standarder som inngår i systemet, og det foreligger nå forslag til reviderte standarder.

Arbeidskomiteen har bestått av representanter fra følgende organisasjoner:

- Fellesforbundet
- Friluftsrådernes Landsforbund
- Maskinentreprenørenes Forbund
- Norges Skogeierforbund
- NORSKOG
- Statskog SF
- Treforedlingsindustriens Bransjeforening
- Treindustrien

I tillegg har Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet vært representert med observatører i arbeidskomiteen.

Oslo, 27. januar 2015

Copyright notice

© PEFC Norge 2015

Dette dokument er copyright beskyttet av PEFC Norge. Dokumentet er fritt tilgjengelig på PEFC Norge's hjemmeside eller ved henvendelse til PEFC Norge.

Det er ikke tillatt å gjøre endringer eller tilføyelser i dokumentet, og det er heller ikke tillatt å reproducere eller kopiere dokumentet for kommersiell bruk uten tillatelse fra PEFC Norge.

Den offisielle versjonen av dokumentet er Norsk, men er også oversatt til engelsk. I tvilstilfeller er det den norske versjonen som er gjeldende.

Dokumentets tittel: Norsk PEFC Skogsertifiseringssystem for bærekraftig skogbruk

Dokument nummer: PEFC N 01

Godkjent av: PEFC Norge **Dato:** 20.02.2015

Godkjent av: PEFC Council **Dato:** 14.01.2016

Publisert: 25.02.2015, med endringer 31.08.2015

Overgangsperiode: 1 år fra standarden er offisielt godkjent av PEFC Council

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

Innhold

Forord	2
1. Innledning.....	4
2. Skogsertifiseringens historie i Norge	4
3. Skogen i Norge	5
4. Skogens betydning i klimasammenheng	6
5. Skogen som grunnlag for verdiskaping	6
6. Norsk Skogpolitikk.....	7
7. Organisering av Norsk PEFC skogsertifisering.....	8
8. Dokumentstruktur.....	10
9. Sporbarhetsertifisering.....	10
10. Bruk av PEFC logo.....	11
11. PEFC Norges krav til styringssystem.....	11
12. Behandling av klager på sertifiseringen	11
13. Tvistesporsmål.....	11
14. Presisering av rutiner og kravpunkt.....	12
15. Offentlighet	13
16. Målene for Norsk PEFC Skogstandard	14
17. Utvikling i skogen siden skogsertifiseringen ble introdusert	15
18. Endring av kravpunktene i skogstandarden.....	16
19. Overvåking	17
20. Skogbruksplaner	18
21. Forholdet mellom lover og sertifiseringskrav	19
22. Oversikt over relevante lover og forskrifter for et bærekraftig skogbruk.....	21

Norsk PEFC Skogsertifiseringssystem for bærekraftig skogbruk

1. Innledning

Norsk skogbruk drives etter internasjonale konvensjoner, nasjonalt lovverk, etterprøvbare kunnskaper og erfaringer. I PEFC Norge sin skogsertifisering er dette konkretisert i Norsk PEFC Skogstandard og det kontrolleres at skogeiere og tømmerkjøpere etterlever den ved hogst og skogbrukstiltak. Skogindustrien som kjøper sertifisert tømmer dokumenterer det gjennom PEFC Norge sin sporbarhetsertifisering, slik at kundene som kjøper produkter laget av trær kan være trygge på at skogene tømmeret kommer fra forvaltes i samsvar med bærekraftig utvikling.

Bærekraftig utvikling ble lansert av Brundtlandkomisjonen 1987 i sluttrapporten *Vår felles framtid*. Hovedbudskapet i rapporten er at bærekraftig bruk og utvikling skal innrettes slik at dagens bruk av natur ikke må gå på bekostning av framtidige generasjoners behov. Det skal gjøres ved at miljø, økonomi og sosial utvikling skal balanseres.

Dagens praktiske forståelse av bærekraftig skogbruk er at nødvendige hensyn til miljø, friluftsliv og klima planlegges og gjennomføres slik at skogeier og samfunnet får størst mulig økonomisk utbytte der det hogges. Norsk PEFC Skogstandard og tilhørende sertifiseringssystem skal sikre at skogeier handler bærekraftig der det gjennomføres hogst eller andre skogbrukstiltak.

2. Skogsertifiseringens historie i Norge

Det internasjonale markedet har de siste tiårene etterspurt produkter laget av tømmer fra miljøsertifisert skogbruk. Norske sagbruk, papirfabrikker og treforedlingsbedrifter fikk tidlig på 1990-tallet de første henvendelsene fra utlandet om å dokumentere at det ble tatt miljøhensyn. Det førte til at skogbruket og skogindustrien i 1995 i fellesskap etablerte et prosjekt med mål å bidra til et bærekraftig norsk skogbruk og utvikle miljøstandarder. Prosjektet fikk navnet Levende Skog og ble avsluttet i 1998.

Som en del av prosjektet ble «Levende Skog-standarden for et bærekraftig norsk skogbruk» utviklet av en arbeidsgruppe med representanter for skogbruket, skogindustrien, naturvernorganisasjonene, friluftslivsorganisasjonene, Landsorganisasjonen i Norge og Forbrukerrådet. Prosessen var støttet av Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet. Partene ble 27. mars 1998 enige om Levende Skog-standarden for et bærekraftig skogbruk.

PEFC Norge ble etablert 21. juni 1999 og PEFC Norge har fra 24. mai 2000 hatt godkjenning fra PEFC Council til å bruke Levende Skog-standarden ved sertifisering av bærekraftig skogbruk i Norge.

Høsten 2006 ble standarden revidert. Standarden av 2006 konkretiserte 25 kravpunkt som ble lagt til grunn for PEFC sin skogsertifisering i Norge. Sommeren 2010 trakk naturvernorganisasjonene og friluftslivsorganisasjonene seg fra samarbeidet og enigheten om Levende Skog-standarden. Bakgrunnen var at det ikke lyktes å bli enige om revisjon av kravene om skogreising og treslagsskifte og bruk av utenlandske treslag.

PEFC Norge vedtok i desember 2011 å ende navnet på Levende Skog-standarden til Norsk PEFC Skogstandard for et bærekraftig skogbruk. Nåværende internasjonale godkjenning fra PEFC Council til bruk av Norsk PEFC skogstandard i PEFC Norges skogsertifisering er gyldig fram til 5. november 2015.

PEFC skogsertifisering er det klart dominerende sertifiseringssystemet i norsk skogbruk, og tilnærmet hele det norske skogbruk er PEFC sertifisert. Når det gjelder sporbarhetsertifisering i verdikjeden så er tilnærmet hele treforedlingsindustrien og

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

trelastproduksjonen i Norge PEFC sporbarhetssertifisert. Totalt er det registrert i overkant av 50 sporbarhetssertifikater i Norge. Det er en økende etterspørsel etter sporbarhetssertifisering videre utover i verdikjeden.

3. Skogen i Norge

Skog og annet trebevokst areal er om lag 14 mill. hektar, eller 43 prosent av landarealet i Norge. Av dette er 8,6 mill. hektar produktiv skog, det vil si skogareal som over tid kan produsere mer enn en kubikkmeter trevirke pr hektar og år. Med dagens priser på tømmer og kostnader for å hogge brukes om lag 6 mill. hektar av det produktive arealet til skogbruk.

I løpet av de siste 70 - 80 årene har det vært en jevn økning i den årlige tilveksten. I denne perioden har den økt fra ca. 10 til ca. 25 mill. kubikkmeter pr år. Forskjellen mellom hogst og tilvekst har ført til at stående kubikkmasse i samme periode har økt fra ca. 300 til ca. 900 mill. kubikkmeter uten bark. Økningen i tilvekst og stående volum skyldes innføringen av bestandsskogbruk med systematisk skogbehandling og planting.

I takt med at tilveksten har økt mer enn hogsten har det siden starten på Landskogtakseringen på 1920-tallet vært en økning på antall trær med diameter over 30 cm i brysthøyde fra ca. 50 mill. trær til 270 mill. trær i 2010. Det er mer enn femdobling. I 1990 passerte antall grove furutrær antall grove grantrær.

Av det totale skogarealet i Norge er vel 6 % vernet innenfor ulike vernekategorier. Ca. 4 % av skogarealet er vernet som nasjonalpark eller naturreservat, hvorav 2,8 % av den produktive skogen er vernet. Vernet skogareal har økt betydelig siden 1990 og det har vært en stor økning siden ordningen med «frivillig vern av skog» ble etablert tidlig på 2000-tallet etter forslag fra Norges Skogeierforbund. Frivillig vern av skog er en ordning hvor skogeier som har verneverdig skog frivillig tilbyr arealer mot økonomisk erstatning der det etableres naturreservat.

I den norske rødlista for arter fra 2010 er 1845 skoglevende arter vurdert som truet eller nær truet. Insekter og sopp utgjør den største gruppen. Andelen arter som er rødlistet er om lag 20 %. Dette tallet har vært noenlunde stabilt fra den første rødlisten som kom i 1992. Rødlisten for arter sier på den måten derfor ikke så mye konkret om noen arter reelt er mer truet nå enn før, sett i forhold til at det er satt i verk en rekke tiltak i skogen for å ta hensyn. For eksempel er det som ledd i skogsertifiseringen nå satt av fler enn 60.000 nøkkelbiotoper med et samlet areal på ca. 65.000 hektar. Nøkkelbiotopene er viktige livsmiljøer i skogen som forskning har vist er viktige for arter på rødlisten.

I den norske skogen er det nå ca. 100 mill. kubikkmeter død ved hvorav ca. 93 mill. finnes i produktiv skog. Økningen pr år er på ca. 3 mill. kubikkmeter. Dette er en betydelig økning og med stor sikkerhet årsaken til at hakkespertartene for tiden har stabile populasjoner og er tatt ut av rødlisten.

Skogen er viktig arena for friluftsliv og har derfor stor betydning for folks trivsel og helse. Fotturer i skog og mark utøves av 2 av 3 nordmenn minst en gang i måneden, og er den desidert største folkeaktiviteten i Norge (MMI/Norsk monitor). Det har vært økt fokus på folkehelse og bruk av nærturområder de siste årene. Jakt og fiske, bær- og sopplukking er også verdifulle friluftaktiviteter i skogsområder.

4. Skogens betydning i klimasammenheng

Den norske skogen binder årlig 25-30 millioner tonn CO₂. Det tilsvarer mer enn halvparten av de norske utslippene. Bindingen er et resultat av et målrettet arbeid for å bygge opp skogressursene de siste 80 årene.

I tillegg leverer norsk skogbruk omtrent 10 millioner m³ fornybart trevirke. Dette reduserer behovet for bruk av fossile ressurser. Ved bruk av tre i stedet for alternative materialer reduseres nettutslippet i gjennomsnitt med 1,6 tonn CO₂ pr. m³ trelast. Bruken av norsk trelast reduserer dermed klimagassutslippene med omtrent 4 millioner tonn CO₂, noe som tilsvarer 40 % av utslippene fra norsk veitrafikk. Det er også betydelige klimagevinster ved bruk av trevirke som bioenergi, enten direkte som skogsflis eller som avfall. Også mange av de produkter som produseres i Borregaards bioraffineri (biodrivstoff, ulike biokjemikalier og biomaterialer) erstatter bruk av produkter som ellers ville vært basert på olje.

Skogproduksjonen er avgjørende for den norske skogens betydning i klimasammenheng. Bedre foryngelsesarbeid, økte investeringer i skogreising og treslagsskifte, økt satsing på skogplanteforedling og gjødsling vil kunne gi en betydelig klimagevinst. Dette vil samtidig gi grunnlag for økt grønn verdiskaping i framtida.

Det er også viktig at norske skogprodukter i økende grad kan erstatte produkter basert på olje og klimabelastende materialer som stål, aluminium og betong. I klimasammenheng er det derfor viktig at norsk skogindustri lykkes med å omstille seg til grønne, klimavennlige produkter.

5. Skogen som grunnlag for verdiskaping

Avvirkningen de siste 70 - 80 årene har ligget omtrent på dagens nivå som er ca. 10 millioner kubikkmeter, hvorav ca 8 mill. m³ har vært levert industri. Tilveksten har i samme periode økt fra omtrent 10 mill. m³ til omtrent 25 mill. m³. Selv om tilvekst (økt stående kubikkmasse i skogen) og tømmer volum ikke er direkte sammenliknbare størrelser, viser dette at det ressursmessig er grunnlag for en betydelig økning i hogsten i Norge. Innenfor miljømessige forsvarlige rammer kan hogsten øke fra dagens nivå på 10 mill. m³ til 15 mill. m³ i året. En betydelig del av potensialet er knyttet til kyststrøkene, til vanskelig terreng og områder langt fra vei. Potensialet er størst for lauv og furu, mindre for gran.

Mesteparten av den norske skogen er privateid. Kun 12 % er eid av stat, fylkeskommuner og kommuner. Den private skogen er i stor grad eid av enkeltpersoner. Det er vanlig at disse både eier jord- og skogbruksareal, men bare 27 % av skogeiendommene drives nå i kombinasjon med næringsinntekt fra jordbruk. Det er registrert hele 129.000 eiendommer med mer enn 2,5 hektar produktiv skog. Eiendommene med under 10 hektar (34 % av antallet) eier imidlertid ikke mer enn 3,5 % av det totale produktive skogarealet, mens de 13.000 eiendommene med over 100 hektar (10 % av antallet) eier 62 % av arealet.

Eiendomsstrukturen har vært svært stabil over tid. Eiendommene har derfor stadig blitt mindre i økonomisk forstand. Mens tømmerhogst tidligere også ga arbeidsinntekt til skogeier, blir nå arbeidet i all hovedsak utført maskinelt av entreprenører. For de aller fleste skogeierne gir dermed skogen bare et bidrag til den totale husholdningsinntekten.

Den totale verdiskapingen i skogbruket er likevel omtrent 5 milliarder kr pr. år. Verdiskaping i foredlingsleddet er imidlertid større. Skognæringens samlede verdiskaping er omtrent 20 milliarder kr. I tillegg kommer betydelige ringvirkninger i andre sektorer.

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

Skognæringens verdiskaping har vært relativt stabil i mange år. Betydningen for norsk økonomi har dermed blitt redusert. Skognæringen bidrar til BNP er nå omtrent 1 %.

Verdiskapingen har falt de aller siste årene som følge av betydelig nedlegging av treforedlingsbedrifter. Dette skyldes et særnorsk høyt kostnadsnivå, dårligere rammevilkår enn i viktige konkurrentland og at industrien i stort grad har vært innrettet mot fallende markeder (trykkpapir). Aktiviteten i norsk skogbruk er likevel opprettholdt. Norge har gått fra å være netto importør av tømmer til å bli en betydelig netto eksportør.

Både hos politikere og i næringen er det imidlertid en klar erkjennelse av behovet for å vitalisere skognæringen. For skogbruket er det avgjørende å kunne levere konkurransedyktig tømmer. Industrien må omstilles til nye produkter samtidig som eksisterende industri revitaliseres. Både i skogbruket og i resten av verdikjedene er det avgjørende å redusere kostnadene. Norge bør ha både de skogressursene, den kompetansen og den kapitalen som er nødvendig for at skognæringen skal bli en viktig norsk framtidsnæring.

Sysselsettingen i skogbruket har blitt sterkt redusert de siste 50 årene. Det utføres nå i underkant av 5.000 årsverk i skogbruket. Sysselsettingen i hele skognæringen er omtrent 30.000 årsverk.

6. Norsk Skogpolitikk

Det er et mål i norsk skogpolitikk å styrke skogens bidrag til verdiskaping i hele landet og til å nå viktige energi-, klima- og miljømål.

Dette forutsetter et lønnsomt og bærekraftig drevet skogbruk, bedre tilgjengelighet til skogressursene og konkurransedyktige verdikjeder. Det skal legges til rette for økt bærekraftig avvirking og uttak av skogbiomasse, og økt oppbygging av skog. Dette skal kombineres med bedre kunnskap om miljøverdiene i skog og styrkede miljøhensyn i skogbruket.

Gjennomføringen av norsk skogpolitikk er basert på en rekke tiltak og virkemidler. Disse omfatter lovgiving, skattepolitikk, økonomiske støtteordninger, forskning og veiledning. Norske forpliktelser gjennom internasjonale avtaler er også tatt inn i norsk regelverk, blant annet kriterier for et bærekraftig skogbruk fremforhandlet i et europeisk skogsamarbeid.

Formålet med skogbruksloven er å fremme en bærekraftig forvaltning av skogressursene med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping, og å sikre biologisk mangfold, hensyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiene i skogen. Skogbruksloven gjelder for all skog uansett eierskap.

Loven med tilhørende forskrifter gir klare rammer for hvordan skogbruket skal drives. Innenfor disse rammene har skogeier frihet til selv å bestemme hvordan han/hun vil forvalte sin skog. Det er imidlertid krav om tillatelse ved bygging av skogsveier, sprøyting som et skogkulturtiltak, bruk av utenlandske treslag og hogst i spesielle områder.

Ressursoversiktene som utarbeides av Landsskogtakseringen for hvert fylke med jevne mellomrom, har vært et viktig grunnlag for utformingen av skogpolitikken siden tidlig i forrige århundre.

Skogfondsordningen er etablert for å sikre finansiering av en bærekraftig forvaltning av skogressursene. Skogfondsmidlene er en tvungen fondsavsetning der midlene blant annet brukes til skogkultur, bygging og vedlikehold av skogsveger, skogbruksplanlegging og miljøtiltak. Skogbruksloven krever at skogeierne setter av mellom 4 og 40 prosent av brutto salgsverdi av tømmer og ved på en egen skogfondskonto. Skogeierne stimuleres til å bruke

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

skogfondsordningen aktivt ved at kun en del av de midlene som investeres i eiendommen blir inntektsbeskattet.

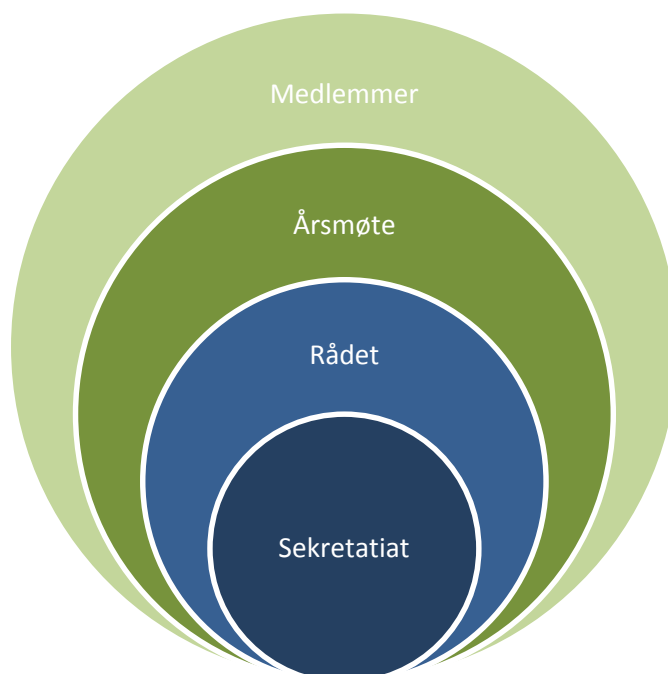
Tilskudd til nærings- og miljøtiltak omfatter blant annet tilskudd til skogkultur, skogsvegbygging og miljøtiltak i skog. Tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer er det grunnleggende virkemiddelet for å sikre at skogbruket gjennomføres innenfor riktige ressurs- og miljørammer.

Skogens rolle i norsk klimapolitikk er vektlagt sterkere i de seinere årene. Det ble ved Stortingets behandling av norsk klimapolitikk i 2011 signalisert at det vil bli satset på en rekke skogtiltak.. Dette er fulgt opp gjennom utredninger (koordinert av Miljødirektoratet) om etablering av skog på nye arealer som klimatiltak og om målrettet gjødsling av skog som klimatiltak. Utredningene konkluderte med at det er mulig å tilplante minst 1 million dekar, med akseptable konsekvenser for naturmangfold og andre miljøverdier, og at det er et potensiale for å gjødsle 50.000 – 100.000 dekar i året.

7. Organisering av Norsk PEFC skogsertifisering

PEFC Norge

PEFC Norge er organisert som en registrert organisasjon med årsmøte og styre. PEFC Norge er som systemeier av sertifiseringssystemet ansvarlig for utvikling og drift av systemet. Revisjon og utvikling av standarder skal følge prosedyrene som er angitt i PEFC N 06.

Figur 7.1: Organisering av PEFC Norge

Akkrediteringsorgan

PEFC er basert på uavhengig system for akkreditering og sertifisering. Sertifiseringsorganer som utfører skog- eller sporbarhetsertifisering skal være akkreditert av en internasjonalt

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

godkjent akkrediteringsorganisasjon. Det vil si at akkrediteringsorganet skal være medlem av European Cooperation for Accreditation (EA) og/eller det internasjonale akkrediterings forum (IAF). Akkrediteringsorganet skal videre ha implementert prosedyrer beskrevet i ISO/IEC 17011:2004 og andre dokumenter som er anerkjent av EA og IAF. Norsk Akkreditering er det offisielle akkrediteringsorganet i Norge. Kravene til akkrediteringsorganer fremgår av PEFC N 04.

Sertifiseringsorganer

Uavhengige sertifiseringsorganer som er akkreditert og notifisert av PEFC Norge i henhold til PEFC N 04 og PEFC N 07 er godkjent for å sertifisere og utstede sertifikater. Sertifiseringsorganer kan ikke delta i arbeidet med utforming av standardene som inngår i sertifiseringssystemet. Kravene til sertifiseringsorganer fremgår av PEFC N 04.

Sertifikatholdere

Det norske PEFC sertifiseringssystemet har to muligheter for sertifisering av skogforvaltningen: Individuell sertifisering og gruppesertifisering

Individuell sertifisering

Ved individuell sertifisering av skogeiendommer sertifiseres den enkelte skogeiendom direkte av sertifiseringsorgan og får utstedt sitt eget sertifikat.

Individuelle skogforvaltningssertifikater utstedes på bakgrunn av kravene i PEFC N 02 - Norsk PEFC Skogstandard samt krav til styringssystem angitt i kapittel 11. I tillegg gjelder følgende angitt i PEFC N 03;

- Formelle krav til sertifikatholder, kapittel 5.1, pkt 3-6.
- Rutiner og dokumentasjon for etterlevelse av Norsk PEFC Skogstandard, kapittel 7.2
- Krav til internkontrollsystem, kapittel 7.3

Gruppesertifikatholder

Gruppesertifikatholder er en organisasjon som organiserer og administrerer gruppesertifisering av skogeiere i henhold til PEFC Norge sitt sertifiseringssystem. Gruppesertifikatholder representerer alle medlemmene i gruppen over for sertifiseringsorganet og er ansvarlig for å sikre at kravene i den norske PEFC ordningen overholdes.

Formålet med gruppesertifisering er å fordele kostnadene ved sertifisering på en gruppe av skogeiere. Skogeierne blir sertifisert under ett felles sertifikat som forvaltes av en gruppesertifikatholder. I tillegg til å dele på kostnadene ved sertifisering blir skogeierne del av et fellesskap for informasjon og rådgivning knyttet til sertifiseringen.

Alle skogeiere under en gruppesertifikatholder skal oppfylle kravene i Norsk PEFC Skogstandard – PEFC N 02.

For å kunne administrere gruppesertifisering av skogeiere søker en gruppeleder om sertifisering av sin virksomhet. Gruppeleder benevnes gruppesertifikatholder.

Sertifisering av gruppeledere skjer etter PEFC N 03 – Krav ved gruppesertifisering samt krav til styringssystem som angitt i kapittel 9 i dette dokument.

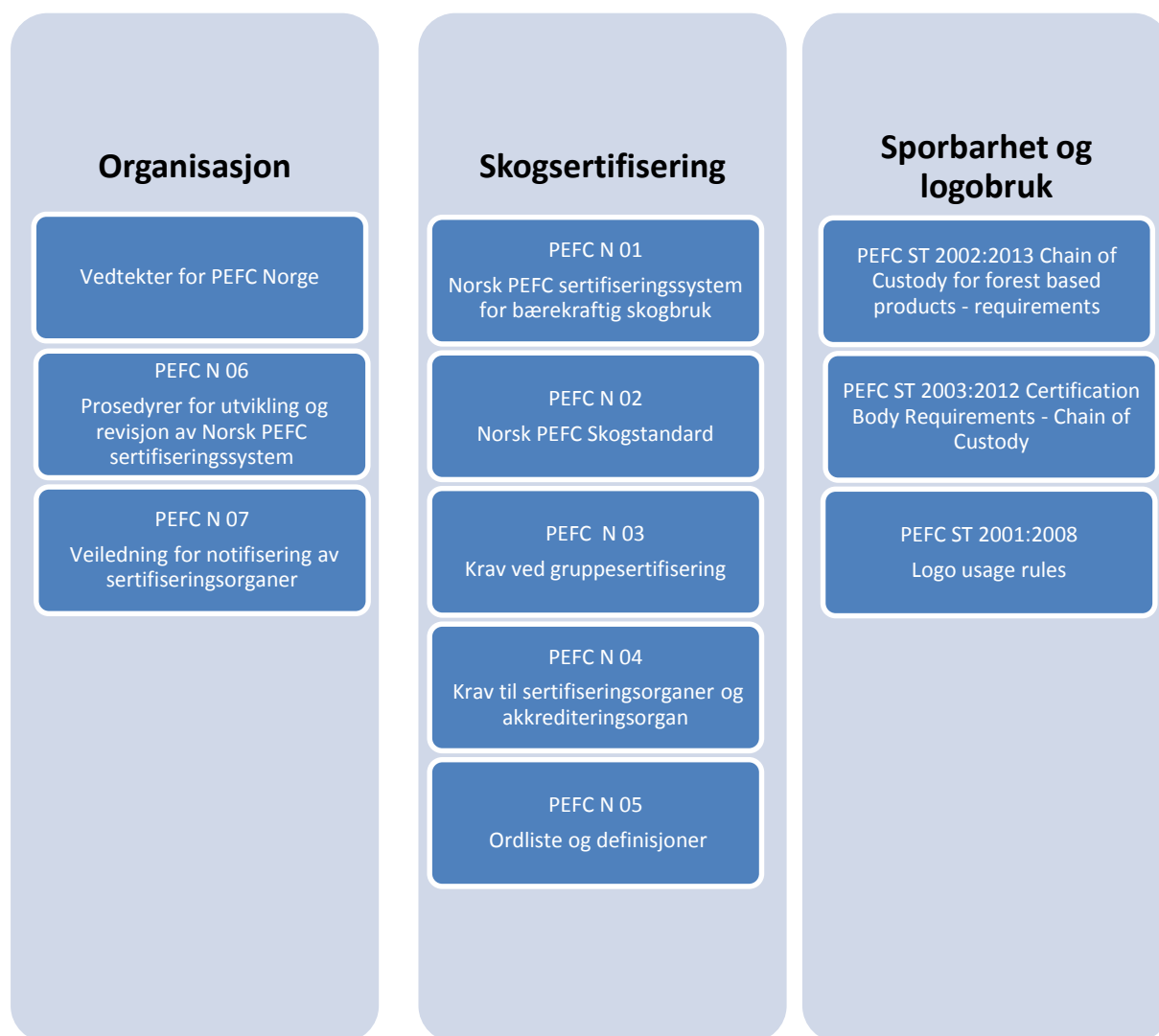
Norsk PEFC Skogsertifiseringssystem for bærekraftig skogbruk

PEFC Norge årsavgift

Alle sertifiserte bedrifter (skogforvaltning- og/eller CoC-sertifisert) skal betale årlig sertifiseringsavgift til PEFC Norge. Tariffene fastsettes av Rådet for PEFC Norge. Den til enhver tid gjeldende tariff er tilgjengelig på PEFC Norges hjemmesider.

8. Dokumentstruktur

PEFC Norges sertifiseringssystem er bygd av en rekke dokumenter som definerer kravene til skog- og sporbarhetsertifisering. Dokumentstrukturen fremgår i figur 8.1.

Figur 8.1: Dokumentstruktur i PEFC Norges sertifiseringssystem

9. Sporbarhetsertifisering

Sporbarhetsertifisering (Chain of Custody) innenfor rammen av Norsk PEFC sertifiseringssystem for bærekraftig skogbruk utføres i tråd med kravene i PEFC's

Norsk PEFC Skogsertifiseringssystem for bærekraftig skogbruk

internasjonale standard; PEFC ST 2002:2013 – Chain of custody for forest based products – requirements.

10. Bruk av PEFC logo

All bruk av PEFC's logo, varemerke eller andre merker forbundet med sertifisering av bærekraftig norsk skogbruk skal være i overensstemmelse med PEFC ST 2001:2008 v2 – Logo usage rules.

PEFC logolisenser utstedes av PEFC Norge på vegne av og underlagt kontrakt inngått med PEFC Council. Sertifiseringsorganene kontrollerer bruken av logo som del av de normale revisjonene.

11. PEFC Norges krav til styringssystem

PEFC Norge har krav til at bedrifter som skal godkjennes som gruppesertifikatholder og skogeiendommer som er direktesertifisert skal være sertifisert etter miljøstyringssystemet ISO 14001.

For sporbarhetsertifisering er kravene til styringssystem definert i PEFC ST 2002:2013 – Chain of Custody for forest based products, kapittel 8.

12. Behandling av klager på sertifiseringen

Mottar skogeier eller sertifikatholder klage på hogst eller skogbrukstiltak skal klagen først vurderes av sertifikatholder for å avklare om det kan være avvik i rutiner eller gjennomføring av skogbrukstiltak eller hensyn beskrevet i kravpunkt i Norsk PEFC Skogstandard. Klager skal som prinsipp behandles og søkes løst på lavest mulig nivå.

Gruppesertifikatholder skal ha rutiner i samsvar med krav i ISO 14001 for å motta klager og behandle disse. Se PEFC N 03. Sertifiseringsorganer og akkrediteringsorganer skal ha slike rutiner. Se PEFC N 04.

13. Tvistespørsmål

Tvistespørsmål knyttet til sertifisering etter Norsk PEFC Skogsertifiseringssystem for bærekraftig skogbruk skal behandles av sertifiseringsorganene i samsvar med ISO 17021 og de standarder de er akkrediterte etter for å kunne gjennomføre sertifisering i samsvar med PEFC tekniske dokumenter for internasjonal skogsertifisering.

Klage på etterlevelse av Norsk PEFC Skogstandard hos skogeier med gruppesertifiseringsavtale skal behandles av gruppesertifikatholder, og sertifiseringsorgan der det vurderes som alvorlig avvik. Se kapittel 7.4 i PEFC N 03 «Retningslinjer for behandling av sertifiseringsavvik hos skogeiere med gruppesertifiseringsavtale».

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

Skogeier kan bringe tvist knyttet til suspensjon eller oppsigelse av sertifiseringsavtale som fører til at skogeier mister retten til å levere sertifisert tømmer i Norge, inn for PEFC Norge. Det vises til PEFC N 03, kapittel 5.4 og 7.4.

PEFC Norge skal behandle tvistesporsmål på følgende måte:

- a. Kvitte for at klagen er mottatt.
- b. Samle inn og etterprøve de nødvendige opplysninger, validere opplysningene og foreta en upartisk vurdering før det foretas en beslutning i form av vedtak.
- c. Vedtak knyttet til klagen gjøres av styret i PEFC Norge;
 1. Konsensusvedtak; Resultatet meddeles partene som grunnlag for eventuelle reaksjoner fra sertifikatholder, sertifiseringsorgan eller akkrediteringsorgan.
 2. Ved uenighet eller tvist mellom organisasjonene i PEFC Norge, opprettes det en frivillig voldgiftsnemd. Vedtak i frivillig voldgift meddeles partene som grunnlag for eventuelle reaksjoner fra sertifikatholder, sertifiseringsorgan eller akkrediteringsorgan.
- d. Formelt meddele resultatet av klagen og klageprosessen til påklageren.
- e. Basert på resultatene, iverksette egnede korrigerende og/eller forebyggende tiltak.

Avgjørelser på tvister og klager skal etterleves av samtlige som er omfattet av PEFC Norges sertifiseringsystem.

Om tvistevedtaket krever presisering av rutiner og kravpunkt behandles det av PEFC Norge etter kapittel 14 i dette dokumentet.

Feil som oppdages av andre enn skogeier og gruppesertifikatholder og meddeles som klage skal behandles etter samme rutiner. Klager knyttet til PEFC Norges forvaltning av sertifiseringsystemet skal behandles på tilsvarende måte som ved behandling av tvistesporsmål.

14. Presisering av rutiner og kravpunkt

En presisering er mindre endring, tydeliggjøring eller beskrivelse av toleransegrenser for rutiner eller kravpunkt i PEFC Norges dokumenter for skogsertifisering eller sporbarhetssertifisering.

Vedtak om presisering av rutiner og kravpunkt i PEFC Norges dokumenter for skogsertifisering og sporbarhetssertifisering gjøres av PEFC Norge. Vedtak om presisering vedtas av Styret i PEFC Norge.

Presisering av kravpunkt i Norsk PEFC Skogstandard (PEFC N 02) skal før vedtak høres av partene i arbeidskomiteen som sto for utarbeiding av standarden. Vedtatte presiseringer skal legges fram for PEFC Council til godkjenning.

En presisering skal i vedtaket alltid ha bestemt dato den skal gjelde fra. Datoen skal være fram i tid, slik at gruppesertifikatholdere har tilstrekkelig tid til å orientere gruppesertifikatmedlemmer og etablere nødvendige rutiner.

Spørsmål om presisering kan tas opp av styret i PEFC Norge, gruppesertifikatholdere, eiendommer med individuell sertifisering, sertifiseringsorganer, akkrediteringsorganer og

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

deltakende organisasjoner i arbeidskomiteen som sto for utarbeiding av PEFC Norges skogsertifiseringsystem. Spørsmål fra allmenheten om presisering må tas opp via en av overnevnte bedrifter eller organisasjoner.

15. Offentlighet

PEFC Norge støtter prinsippet om offentlighet knyttet til informasjon som er av interesse for allmenheten. Det skal legges vekt på å gi riktig informasjon i samsvar med bestemmelser i lover og forskrifter som regulerer hvilke typer informasjon som skal være offentlig.

I Norge er retten til miljøinformasjon del av Grunnloven (Grl. § 110b). Dette er en oppfølging av at Norge i 2003 ratifiserte Århuskonvensjonen (*The Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters*).

Århuskonvensjonen er i Norge lagt til grunn for Miljøinformasjonsloven som i Norge likestiller at offentlig og privat virksomhet skal gi miljøinformasjon til allmenheten. I privat virksomhet begrenses plikten til at det må gjelde miljøinformasjon som virksomhet har kunnskapsplikt om.

Offentliggjøring av informasjon fra sertifiserte skogeiere

Skogeier skal etter Kravpunkt 9 Åpenhet om miljøinformasjon gi miljøinformasjon til allmenheten i samsvar med Miljøinformasjonsloven.

Skogbrukslovens bestemmelse om skogregistrering og skogbruksplan slår fast at oversikter over miljøverdiene som kommer fram gjennom skogbruksplanleggingen skal være offentlig tilgjengelige, og henviser også til miljøinformasjonsloven. I forskriften om bærekraftig skogbruk er dette også regulert gjennom bestemmelsen om miljødokumentasjon og miljøregistreringer i § 4, som pålegger skogeier å gjøre greie for de miljøhensynene som ligger til grunn for planlagte eller utførte tiltak i skogen.

Plikten til å gi opplysninger om miljø knyttet til hogst inntreer senest når det er skrevet kontrakt med sertifisert tømmerkjøper om å selge tømmer. Hvor det er hogd og hvor det skal hogges er miljøinformasjon. Data om skogens kubikkmasse og virkeskvalitet er ikke miljøinformasjon.

Alle opplysningene om miljødata i en skogbruksplan/landskapsplan eller miljøplan er miljøinformasjon. Ved forespørsel om miljøinformasjon fra allmenhet skal skogeier gi slik informasjon fra skogbruksplanen. Der opplysningene finnes i offentlig tilgjengelige databaser som f.eks. Kilden, kan skogeier vise til den.

Offentliggjøring av informasjon fra sertifiserte organisasjoner

Etter hver sertifisering, resertifisering og oppfølgingsrevisjoner skal det utarbeides og offentliggjøres et sammendrag av sertifiseringsorganets revisjonsrapport. Sammendraget skal utarbeides av sertifiseringsorganet og inneholde:

- a. Beskrivelse av hvilken organisasjon og hvilken virksomhet som er sertifisert.
- b. Omfang og dato for den gjennomførte revisjonen.
- c. En generell beskrivelse av konklusjoner og forbedringspunkter.

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

- d. En oversikt over avvik og observasjoner knyttet til praktiseringen av Norsk PEFC Skogstandard for et bærekraftig skogbruk.
- e. En beskrivelse av hvordan relevant informasjon fra eksterne parter er håndtert.
- f. Sammendraget skal ikke inneholde oppgaver av intern natur eller av betydning for den sertifiserte organisasjonens forretningsvirksomhet.

Sertifikatholder skal gjøre sammendraget offentlig tilgjengelig, legge det ut på hjemmesider, hvis de har slike. Sertifiseringsorganet eller sertifikatholder skal sende sammendraget til PEFC-Norge for offentliggjøring på PEFCs hjemmesider. Se også PEFC N 04, kapittel 7.3.

16. Målene for Norsk PEFC Skogstandard

Et bærekraftig skogbruk innebærer at både økonomiske, økologiske og sosiale hensyn skal ivaretas ved forvaltningen av skogressursene. For å oppnå dette, ble det foretatt en avveining mellom interessene da kravpunktene i Norsk PEFC Skogstandard ble fastsatt. Kravpunktene er fastsatt på grunnlag av dagens kunnskap, og gjenspeiler hvilke utfordringer en for tiden mener er de viktigste.

Kravpunktene i Norsk PEFC Skogstandard skal ikke være til hinder for forsøksfelt og testing i forbindelse med norsk skogforskning.

Norsk PEFC Skogstandard skal ivareta følgende:

Økonomiske interesser

Standarden skal gi grunnlag for en aktiv utnyttelse av skogressursene og for at lønnsomheten og verdiskapingen i næringen opprettholdes på et tilfredsstillende nivå. Den skal dessuten bidra til å sikre avsetning av norske skogprodukter på det internasjonale markedet. Kravpunktene i standarden skal også sikre at framtidige generasjoner får et minst like godt ressursgrunnlag som i dag og dessuten gi mulighet for en fortsatt oppbygging av ressursgrunnlaget med hensyn til både volum og virkeskvalitet.

Økologiske/miljømessige interesser

Kravpunktene i standarden skal generelt sett ivareta skogens kvaliteter og sikre mangfoldet av økosystemer og arter i norske skoger. Kravpunktene skal dessuten sikre at skogen i Norge, på kort og lang sikt, gir grunnlag for levedyktige populasjoner av arter som er naturlig hjemmehørende i landet.

Kravpunktene skal sikre at skogens betydning i klimasammenheng opprettholdes, og dessuten gi mulighet for å øke skogens bidrag i klimasammenheng. Kravpunktene skal også sikre at forurensninger fra skogbruket blir redusert. Standardens kravpunkter skal dessuten bidra til å bevare kulturminner og til å bevare og utvikle kulturlandskapet.

Sosiale interesser

Kravpunktene skal sikre mulighetene til å opprettholde og videreutvikle skogbrukets bidrag til levende bygder, og sikre at skogen i Norge gir grunnlag for et variert friluftsliv med rike naturopplevelser. Kravpunktene skal også bidra til at de som arbeider i næringen, har et arbeidsmiljø hvor helse og sikkerhet blir ivaretatt, samt å ivareta forbrukernes interesser.

17. Utvikling i skogen siden skogsertifiseringen ble introdusert

Prosjekt Levende Skog (1995 – 1998) utredet grunnlaget for enigheten om «Levende Skog-standarden» som ble vedtatt 27. mars 1998. Utredningene ble publisert i Levende Skog rapportene 9 A, B, C og D, Standardutredninger fra Levende Skog. Rapportene beskriver bl.a utvikling i skogtilstand og grunnlaget for valg av nivå for å ta hensyn eller gjennomføre tiltak.

Som ledd i arbeidet med revisjon av «Levende Skog-standarden» (2004 2006), som vedtatt høsten 2006, gjennomførte Norsk institutt for skog og landskap en evaluering av følgende «standarder» for å belyse status og eventuelle endringer:

- Biologisk viktige områder
- Gamle grove trær og død ved
- Hogstformer
- Myr og sumpskog
- Vannbeskyttelse

Evalueringen viste at det var stabile eller økende mengder av de kvalitetene standardene skulle ivareta. Kilde: *Hobbelstad, K., Godbakken, T. og Swärd, J. Evaluering av Levende Skog, Tilstand og utvikling i norsk skog vurdert i forhold til enkelte standarder. Nijos Rapport 19/04.*

Ved revisjon av Norsk PEFC Skogstandard har Norsk institutt for skog og landskap på oppdrag for Norges Skogeierforbund og NORSKOG utredet «Tilstand og utvikling i norsk skog 1994-2012 for noen utvalgte miljøegenskaper» basert på data fra Landsskogtakseringen og årlig resultatkontroll skogbruk/miljø. Døde trær i skogen er ikke vurdert da det er utredet i andre prosjekter.

Tilstand og utvikling som dokumenteres i rapporten er i de fleste sammenstillingene produktiv skog som ikke er vernet etter Naturmangfoldloven, det vil si de arealene der norsk skogbruk forvaltes etter Skogbruksloven og Norsk PEFC Skogstandard. For de fleste egenskapene vises utviklingstrekk for forskjellige landsdeler, vegetasjonssoner, vegetasjonstyper, bonitetsklasser og hogstklasser.

Arealet av gammel skog er jevnt økende på landsbasis gjennom hele perioden for to aldersklasser (120-159 år, 160 år eller eldre). Den samme tendensen gjelder for de fleste undergrupper, men enkelte undergrupper har en stabil andel gammel skog gjennom tidsperioden. Parallelt med denne utviklingen har det vært en kraftig vekst i stående volum. Dette gjelder alle treslag og diameterklasser; størst relativ vekst har funnet sted for diameterklassen «over 40 cm».

Antall livsløpstrær som settes igjen ved foryngelseshogst har økt gjennom hele perioden, spesielt for treslaget furu og trær med diameter over 40 cm.

Det benyttes forskjellige typer hogstform ved foryngelseshogst, med flatehogst og frøtrestillingshogst som de to vanligste. Anvendelsen av de ulike hogstformene har vært relativt stabil gjennom hele tidsperioden, men med en tendens at flatehogst har gått noe ned og frøtrestillingshogst har økt noe.

Arealfordeling av ulike hogstklasser reflekterer hvordan skogen utnyttes for uttak av trevirke, og gir samtidig et bilde av areal gammel skog (som finnes i hogstmoden skog). Arealandelen av hogstmoden skog har økt gjennom hele tidsperioden – mest på lav bonitet, noe på middels bonitet, og marginalt på god bonitet.

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

Kantsoner mot myr, vann og vassdrag (bekker, elver) blir dokumentert for en bredde på 10 meter. Slike kantsoner utgjør til sammen 6,7 % av det produktive skogarealet og varierer noe i omfang mellom ulike landsdeler, med størst andel i Trøndelag. I kantsoner mot myr har andelen hogstmoden skog økt noe og andelen nylig avvirket skog har gått betydelig ned. En lignende tendens synes å ha funnet sted langs vann og vassdrag, men et endret arealgrunnlag gjennom tidsperioden gir en viss usikkerhet. Hensyn til kantsoner ved foryngelseshogster innebærer å la det skal stå igjen en kantsone med skog som er minst fem meter bred. Slike hensyn har økt i betydelig grad i kantsoner mot myr. Det har også vært økende hensyn i kantsoner mot vann og vassdrag, men i mindre grad sammenlignet med kantsoner mot myr.

Eldre skog er vurdert med hensyn til tetthet (lysåpen-skyggefull, og potensialet for halvskyggeplanter som gir «grønn» skogbunn), sjikting, og innblanding av lauvtrær. Blåbær er benyttet som en indikatorart for halvskyggeplanter og potensialet for denne har vært stabilt, eventuelt svakt forbedret, gjennom tidsperioden. Graden av sjikting (en-, to-, fler-etasje) er dokumentert for ulike skogtyper og viser størst grad av sjikting i edellauvskog og sumpskog, og minst grad av sjikting i lavfurskog. Innblandingen av lauvtrær (fra 0 til over 50 %) varierer i betydelig grad mellom geografiske regioner, vegetasjonssoner og lokale voksestedforhold (vegetasjonstype, bonitet), noe som skyldes naturbetingede forhold, men trolig også skogskjøtsel.

Treslaget eik har vist en markant volumøkning i løpet av en periode på 55 år og i størst grad for diameterklassen «over 30 cm». Treslaget osp har vist en lignende volumøkning i samme tidsrom, men med en avflatet tendens etter 1989. Volumøkningen har vært stabil for diameterklassen «over 30 cm».

Biologisk viktige områder, i henhold til definisjoner utviklet ved revisjon av Levende Skog i 2007, viser at disse utgjorde 17,1 prosent av den produktive skogen i 2010 med en variasjon fra 6,7 til 30,1 prosent mellom fylker.

Kilde: *Stokland, J N., Eriksen, R., Granhus, A. 2014. Tilstand og utvikling i norsk skog 1994-2012 for noen utvalgte miljøegenskaper. Oppdragsrapport fra Skog og landskap 03/14.*

18. Endring av kravpunktene i skogstandarden

Revidert Norsk PEFC Skogstandard 2015 har 27 kravpunkt. I dette kapitlet omtales hvorfor to kravpunkt er tatt ut og fire nye er tatt inn.

Kravpunkt tatt ut

Kravpunktet **Fjellskog** er tatt ut, men kravet om helst å bruke lukket hogstform i fjellskog er flyttet til kravpunktet *Hogst*. Kravpunktet *Fjellskog* hadde fokus på å opprettholde skogareal med preg av gammel skog og bruke hogstformen «fjellskoghogst», småflatehogst eller frøtrestillingshogst i størst mulig grad. Det er generelt lite skogbruksaktivitet i fjellskogen og data fra *Oppdragsrapport 03/14 fra Skog og landskap* viser at andelen skog eldre enn 120 år i nordboreal vegetasjonssone har økt fra 21,1 % til 24,4 % av det produktive arealet i perioden 1996 til 2010. Av dette utgjør skog eldre enn 160 år 2,5 %, som er en økning fra 1,9 % i 1996.

Landskogtakseringen 2002 viste at prosentandel skog i hogstklasse 4 og 5 i nordboreal vegetasjonssone var i 69 %. For landsskogperioden 2009 til 2013 er den økt til 72,7 %. Tar en med at Landsskogtakseringen nå omfatter all fjellskog og Finnmark er andelen skog i hogstklasse 4 og 5 hele 74,5 %.

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

Formål og fokus på bruk av luket hogstform er videreført i kravpunktet *Hogst*. Overvåkning av punktet videreføres. Se kapittel 17.

Kravpunktet **Skogstruktur** er tatt ut. Kravpunktet gjaldt overvåkning og var ikke direkte krav til skogeier. Kravpunktet skulle overvåke utviklingen på skogens struktur, det vil si tetthet og sjiktning. Data fra landsskogtakseringen presentert i *Oppdragsrapport 03/14 fra Skog og landskap* om blåbærdekning på vegetasjonstypene bærlyng og blåbærskog og skogstruktur i form av to- og fleretasjet skog viser at mer enn 50 % av skogen i hogstklasse 4 og 5 er to- eller fleretasjet og at arealet med blåbær er stabilt selv om skogen har blitt noe tettere. Her viser dataene at tidligere svært glissen skog har blitt litt tettere og gitt bedre forhold for blåbær. Overvåkningen av punktet skal videreføres, se kapittel 17.

Kravpunkt tatt inn

Kravpunkt 1 **Forvalteransvar og skogsertifiseringsavtale** er nytt og tatt inn i standarden for å tydeliggjøre at skogeier er ansvarlig for planlegging og gjennomføring av skogbrukstiltak og at det gjøres i samsvar med lovverk som regulerer skogbruk. Videre er det krav at salg av tømmer til PEFC sertifisert tømmerkjøper må skje i samsvar med underskrevet avtale. Deler av dette er krav i Norsk PEFC Skogstandard 2006. Andre deler av dette kravpunktet er videreført i kravpunkt 2 **Arbeidskraft og sikkerhet**.

Kravpunkt 3 **Bruk av utenlandske treslag** er nytt kravpunkt. I Norsk PEFC Skogstandard 2006 er bruk av utenlandske treslag del av kravpunktet Skogreisning og treslagsskifte.

Kravpunkt 22 **Hensyn til rovfugler og ugler** og kravpunkt 23 **Hensyn til tiurleik** er nye kravpunkt. Hensyn til rovfugler, ugler og tiurleiker er del av kravpunktet Landskapsplan i Norsk PEFC Skogstandard 2006. Konkretisering av hvordan hensynene bør tas har vært råd som hver enkelt sertifisert tømmerkjøper har tydeliggjort som del av sine rutiner etter ISO 14001. For å få mere lik praktisering av hensynene er de i Norsk PEFC Skogstandard 2015 tatt inn som egne kravpunkt.

19. Overvåking

På en del områder er det behov for å overvåke utviklingen for å forsikre seg om at den er akseptabel. Overvåkningsresultatene skal gi grunnlag for å vurdere behovet for endringer i skogstandarden ved neste revisjon av standarden.

Kravpunkt 3. Planlegging i skogbruket

Minst 5% av det produktive skogarealet skal forvaltes som biologisk viktige områder. Det er imidlertid kun krav om at 5 % biologisk viktige områder avsettes på eiendommer som skal utarbeide en egen landskapsplan.

For øvrig skal det dokumenteres ved hjelp av fylkesvis statistikk at minst 5 % av produktivt areal forvaltes som biologisk viktige områder. PEFC Norge skal framskaffe denne statistikken. Dersom statistikken viser at det er fare for at målet om at 5 % av arealet forvaltes som biologisk viktige områder ikke vil oppnås, skal behovet for endring av skogstandarden vurderes ved neste revisjon av standarden. Den samme metodikk som ble brukt ved fastsetting av gjeldende skogstandard, skal legges til grunn for den fylkesvise statistikken.

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

Kravpunkt 11. HogstGammelskogandel i fjellskog

Minst 50 % av fjellskogen skal ha et gammelskogpreg.

PEFC Norge skal overvåke utviklingen av gammelskogandelen. Dette skal tas utgangspunkt i det datagrunnlaget som foreligger fra Landsskogtakseringen for det enkelte fylket.

Gammelskogandelen måles som skog i hogstklasse 4 og 5. Alt areal avsatt som nøkkelbiotoper og skogarealer vernet etter naturmangfoldloven regnes med som gammelskog.

Hvis overvåkingen viser en utvikling som truer målet om gammelskogandel, skal behovet for endring av skogstandarden vurderes spesielt ved neste revisjon av standarden.

Skogstruktur

Det er viktig å opprettholde en skogstruktur med et vesentlig innslag av to- eller fleretasjet skog og at en vesentlig del av den aktuelle skogen har en tetthet som er egnet for blåbær.

PEFC Norge skal derfor overvåke utviklingen av

- To- og fleretasjet skog i hogstklasse 4 og 5
- Tetthet i bærlyng- og blåbærskog i hogstklasse 3-5 egnet for blåbær

Kravpunkt 16. Treslagsfordeling.

Det er i kravpunktet ikke et krav om en bestemt lauvskogandel på eiendomsnivå.

Lauvskogandelen vil måtte variere i svært stor grad med de naturgitte forholdene.

Lauvskogandelen generelt synes nå å være på et tilfredsstillende nivå. PEFC Norge skal imidlertid overvåke utviklingen, slik at en skal ha et grunnlag for å vurdere behovet for endring av kravpunktet ved kommende revisjoner av skogstandarden.

Kravpunkt 19. Bruk av utenlandske treslag

Det er et mål at bruken av utenlandske treslag er begrenset og at spredning av utenlandske treslag holdes under kontroll. Rådet for PEFC Norge skal derfor overvåke utviklingen i bruk av utenlandske treslag for skogbruksformål.

Bruken av utenlandske treslag og skogreising/treslagsskifte berører svært aktuelle problemstillinger, bl.a. knyttet til klimautfordringen. Betydningen av økt tilvekst, faren for nye skadegjørerere og forandrete forutsetninger for økosystemene kan endre forutsetningene for bruk av utenlandske treslag og skogreising/treslagsskifte. Kravpunktene «Bruk av utenlandske treslag» og «Skogreising og treslagsskifte skal derfor tas opp til særlig vurdering ved neste revisjon med utgangspunkt i ny kunnskap.

Kravpunkt 20 Skogreising og treslagsskifte

Det vises til kravpunkt 19. Bruk av utenlandske treslag.

20. Skogbruksplaner

Skogbruksplanlegging har lange tradisjoner i Norge. Fra 1954 det vært en prioritert oppgave å gi alle skogeiere tilbud om skogbruksplan. Fra og med 1973 har det blitt gitt statstilskudd til arbeidet med å utarbeide skogbruksplaner. Mange skogeier har revidert skogbruksplanen flere ganger.

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

I perioden fra 2001 til og med 2014 har ca. 80.000 skogeiere med et samlet skogareal på 52 mill. dekar fått utarbeidet nye skogbruksplaner. Sett i sammenheng med at det i Norge er 85.173 skogeiendommer med større skogareal enn 100 dekar og at en for tiden bruker ca. 60 mill. dekar produktiv skog til skogbruk er det svært høy dekning på eiendommer og areal med oppdatert skogbruksplan. *Kilde: Tomter, S. M. og Dalen, L. S. (Red.) 2014. Bærekraftig skogbruk i Norge.*

Det er ikke offentlig krav i Norge om å ha skogbruksplan. I Norsk PEFC Skogstandard 2007 - 2015 er det krav om at eiendomsteiger større enn 10.000 dekar skal ha landskapsplan og at det for eiendommer større en 100 dekar skal være utarbeidet en miljøplan før det kan hogges og selges tømmer via sertifisert tømmerkjøper.

Skogbruksplanleggingen i Norge ligger langt framme teknisk. Det brukes i stor grad fjernmåling og en ser nå at flere og flere skogeiere får tilrettelagt sin skogbruksplan på lesebrett og mobiltelefon. Det offentlige får kopi av skogbruksplandata der det er gitt statstilskudd og alle miljørelaterte data fra skogbruksplanene som er offentlig miljøinformasjon gjøres tilgjengelig i åpen database. Se Kilden.

I tillegg til at svært mange skogeier har oppdaterte skogbruksplaner har Norge årlige målinger av skogtilstanden gjennom Landsskogtakseringen. Den har pågått side 1919 og er nå inne i det som kalles 10 landsskogtakst. Fra og med 7. landsskogtakst 1994-1998 skjer datainnsamlingen på samme takstflate. Det gir svært gode data for utviklingen i skogen. Data landsskogtakseringen og andre databaser om bonitet, alder, treslag, kubikkmasse og livsmiljøer /nøkkelbiotoper sammen med eiendomsgrenser er nå tilgjengelig for skogeier og allmenhet i databasen Kilden. Svært god dekning på skogbruksplaner og at alle eiendommer større enn 10.000 dekar har oppdatert landskapsplan, pluss at alle relevante data for bærekraftig forvaltning er tilgjengelige i offentlig database gjør at alle skogeiere kan oppfylle krav til bærekraftig skogforvaltning.

Databasene Kilden og Gårdskart har kart over skogeiendommer og oversikt over bonitet, treslag og alder. Videre finnes enkel beregning av kubikkmasse tilgjengelig i SAT SKOG som er del av Kilden. I samme database finnes også kobling til kulturminner, artsopplysninger og arealer som forvaltes etter Naturmangfoldloven. Det er egne databaser for skredfare og geologi til bruk i veg- og hogstplanlegging.

21. Forholdet mellom lover og sertifiseringskrav

Norsk PEFC Skogstandard bygger på lover og forskrifter som regulerer næringsvirksomhet i skogen. Der lover og forskrifter regulerer næringsvirksomhet i skog, gjelder myndighetspålagte bestemmelser foran Norsk PEFC Skogstandard.

Lover og forskrifter er bindende for alle som har sitt virke i skogen. Myndighetene har ansvaret for å kontrollere at lovverket blir fulgt. Følger man Norsk PEFC Skogstandard, er man trygg på å drive et bærekraftig skogbruk. Legges kravpunktene i standarden til grunn ved gjennomføring skogbrukstiltak, er man også på trygg grunn i forhold til lovverket. Kravpunktene setter imidlertid ikke lovverket til side. Selv om de følges, er det f. eks. fortsatt nødvendig med kommunal godkjenning av nye skogsveger, hogst i vernskog og liknende.

Skogbruksloven og forskrift om bærekraftig skogbruk

Skogbruksloven (lov av 27. mai 2005 nr 31 om skogbruk) er en næringslov som regulerer skogbruksaktivitet. Ved behandling av loven i Stortinget var det bred politisk enighet om at skogbruksloven skulle være en næringslov og at den skulle videreføre prinsippet om "frihet under ansvar".

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

Formålet

Både skogbruksloven og forskriften om bærekraftig skogbruk har som formål å fremme et bærekraftig skogbruk. Dette innebærer at både skogfaglige og miljøfaglige verdier i skogen skal ivaretas ved skogbrukstiltak.

I Norsk PEFC Skogstandard gjenspeiles dette i flere konkrete kravpunkter som i sum skal sikre at skogbruk utføres på en bærekraftig måte. Kravpunktene har krav og regler for skogbrukstiltak som enkeltvis eller sammen kan sikre ressursgrunnlaget, det biologiske mangfoldet og i tillegg tar hensyn til landskapsbildet, friluftinteressene og kulturverdiene i skog.

Det kan synes å være konflikt mellom forskriften om bærekraftig skogbruk sitt kapittel om tiltak mot skader på skog og kravpunkter med regler om å sette igjen trær og skog for fri utvikling, f. eks. kravpunktene Nøkkelbiotoper og Livsløpstrær og død ved. Det er imidlertid i forskriften forutsatt at man skal ta hensyn til det biologiske mangfoldet. Kravpunktene bryter dermed ikke med de generelle reglene i forskriften om hogst og opprydding i skadet skog. Men blir det gitt konkrete pålegg etter forskriften om opprydding på et bestemt areal, går dette pålegget foran krav om gjensetting av trær og skog.

Skogeierens forvalteransvar

Skogbrukslovens § 4 slår fast at det er skogeiers ansvar at det som blir gjort i skogen er i samsvar med lovverket. Paragrafen konkretiserer begrepet ”frihet under ansvar” ved å si at skogeier fritt kan forvalte skogen ut fra de rammene som loven setter. Samtidig pålegges skogeier et kunnskapskrav ved at man plikter å ha oversikt over miljøverdiene i skogen og at de blir tatt hensyn til ved gjennomføring av skogbrukstiltak. Det er også et krav om at man om nødvendig skal avstå fra å hogge om det er nødvendig for å sikre biologisk mangfold.

Miljøhensyn

I skogbrukslovens § 4 ligger også fullmakten til etablering av forskriften om bærekraftig skogbruk som konkretiserer miljøhensyn, krav til aktiv forynging og oppbygging av ny skog og god helsetilstand i skogen. Kapittel 2 i forskriften omtaler miljøhensynene, og særlig forskriftens § 5 konkretiserer de miljøhensyn man er forpliktet til å ta ved gjennomføring av tiltak i skogen.

Forskriften knyttes direkte opp mot Norsk PEFC Skogstandards kravpunkt om nøkkelbiotoper.

Skogregistrering og skogbruksplan

Skogbrukslovens bestemmelse om skogregistrering og skogbruksplan slår fast at oversikter over miljøverdiene som kommer fram gjennom skogbruksplanleggingen skal være offentlig tilgjengelige, og henviser også til miljøinformasjonsloven. I forskriften om bærekraftig skogbruk er dette også regulert gjennom bestemmelsen om miljødokumentasjon og miljøregistreringer i § 4, som pålegger skogeier å gjøre greie for de miljøhensynene som ligger til grunn for planlagte eller utførte tiltak i skogen.

Den samme bestemmelsen i forskriften sier at hogst normalt bare kan skje i områder der det er gjennomført miljøregistreringer. Ved hogst i områder der slike registreringer ennå ikke er gjennomført, skal de føre-var-tiltakene som er nedfelt i Norsk PEFC Skogstandard legges til

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

grunn.

Foryngelse, stell og hogst av skog

Skogbruksloven slår fast at man ved hogst skal ta hensyn til skogens framtidige produksjon og foryngelse, samtidig som man tar miljøhensyn (§ 8). Betydningen av tilfredsstillende foryngelse blir videre understreket i skogbrukslovens § 6 og i forskriftens kapittel 3.

Vegbygging i skog

Skogbruksloven slår fast at bygging av skogsveger bare kan gjøres etter tillatelse fra kommunen. Det finnes egne forskrifter om planlegging, godkjenning og bygging av skogsveger. I skogbruksloven krever myndighetene at planlegging, bygging og ombygging skal skje på en måte som tar hensyn til viktige miljøverdier. Samtidig skal slike tiltak gjennomføres på en slik måte at det sikrer landbruksfaglige helhetsløsninger, hvor det skal legges vekt på å oppnå et rasjonelt vegsystem. Norsk PEFC Skogstandard har et eget kravpunkt om skogsveger.

Naturmangfoldloven

Lov om forvaltning av naturens mangfold (Naturmangfoldloven, lov av 19.juni 2009 nr. 100) skal virke parallelt med sektorlover som skogbruksloven. Det vil si at der det drives skogbruk i samsvar med skogbruksloven med forskriftet gjelder også naturmangfoldloven med forskrifter.

Loven har alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk hvor det er et mål at mangfoldet av naturtyper, artsmangfold og økologiske prosesser skal ivaretas så langt det anses rimelig. For å oppnå det gjelder en generell aktsomhetsplikt om at enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet.

Naturmangfoldloven har bestemmelse om at arter og naturtyper som trenger spesiell beskyttelse, kan velges til prioritert art, § 23, og at naturtyper kan velges ut, § 52, og forvaltes etter egne forskrifter. Der det er vedtatt forskrift for prioritert art eller utvalgt naturtype gjelder reglene til forvaltning foran forskrifter etter skogbruksloven.

Loven har egne paragrafer for vern av skog i reservat, landskapsvernområder og nasjonalparker.

22. Oversikt over relevante lover og forskrifter for et bærekraftig skogbruk.

Nedenfor er det satt opp en oversikt over de aktuelle lover og forskrifter som er av betydning for et bærekraftig skogbruk. Lovene er sortert i:

- a) Lover og forskrifter som er aktuelle i forhold til skogbruk og hensyn til ivaretagelse av miljøhensyn.
- b) Lover og forskrifter som er aktuelle for andre forhold knyttet til utøvelse av skogbruk, for alle eller for enkelte med spesielle behov.

Alle lover og forskrifter er tilgjengelig på Lovdata (www.lovdata.no), og kan lastes ned eller skrives ut herifra. Aktuelle elektroniske kilder ut over Lovdata er Miljødirektoratet

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

(www.miljodirektoratet.no), Arbeidstilsynets (www.arbeidstilsynet.no/) og www.regelhjelp.no) og Landbruks- og matdepartementets hjemmeside (www.regjeringen.no/nb/dep/lmd).

Følgende lover med tilhørende forskrifter er aktuelle i forhold til et bærekraftig skogbruk i forhold til ivaretagelse av miljøhensyn:

Lov	Virkeområde	Aktuelle forskrifter.
Lov om skogbruk av 27. mai 2005. (Skogbruksloven) Gjelder fra 19.06.09	Beskriver hovedlinjer og rammer skogbruket skal drives innenfor, med skogeiers ansvar og rettigheter. Loven gir hjemmelsgrunnlag for bl.a. skogoppsyn, ev. miljøforskrift og skogfond.	<ul style="list-style-type: none"> • Forskrift om planlegging og godkjenning av veier for landbruksformål (20.12.96). • Forskrift om tiltak mot insektsskader (07.04.97) • Forskrift om skogfrø og skogplanter (01.03.96). • Forskrift om skogbehandling og skogsdrift for skogområder i Oslo og nærliggende områder.(Marka-forskriften) (02.04.93) • Forskrift om skogfond (2006). • Forskrift om bærekraftig skogbruk (2006) • Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (2004) • Forskrift om tilskudd til planlegging med miljøregistrering (2004)
Lov om friluftsliv av 28. juni 1957. (Friluftsløven) Sist endret 11.07.12	Omtaler allemannsretten knyttet til fri ferdsel, plukking av bær og sopp i utmark, samt gir regelverket for motorferdsel i utmark. Plantefelt er ikke lenger inkludert som innmark, men ferdsel der kan forbys om det er egnet til å gjøre vesentlig skade.	
Lov om kulturminner av 9. juni 1978. (Kulturminneloven) (Sist endret 19.06.09)	Sikring og vern av kulturminner og kulturmiljøer, herunder automatisk fredete kulturminner, jfr. § 4. Regulerer bl.a. mulighetene for markberedning i umiddelbar nærhet til fornminner.	

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

Lov	Virkeområde	Aktuelle forskrifter.
<p>Lov om viltet av 29. mai 1981. (Viltloven) Sist endret 17.09.10</p>	<p>Forvaltning av vilt og viltets leveområder, så vel jaktbart som annet vilt. Hjemmelsgrunnlag for den offentlige viltforvaltning.</p> <p>Vern av viltbiotoper og ferdselsregulering i utmark. Loven gir hjemmel for sentrale og lokale forskrifter.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Forskrift om forvaltning av rovvilt. (2012) • Forskrift om forvaltning av hjortevilt og bever. (2002). • Forskrift om utøvelse av jakt og fangst (2002). • Forskrift om jakt og fangsttider ..(2012). • Forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene om sammenslåing av eiendommer til felles viltområde i viltlovens § 37.(1984) • Forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene om sammenslåing for å oppnå minsteareal for hjorteviltjakt i viltlovens § 38 (1984)
<p>Lov om laksefisk og innlandsfisk mv., av 15. mai 1992. (Innlandsfiskeloven) Sist endret 14.12.12</p>	<p>Beskriver bl. a. forvaltning av vann og vassdrag i forhold til fiske (kap.1 og 2), rettigheter til fiske (kap.4) og vern og utvikling av fiskestammer og biotoper (kap.3).</p> <p>Beskriver også grunneiers fiskerett, så vel som allmennhetens rett til fiske herunder barns rett til fritt fiske.</p> <p>Loven gir hjemmel til sentrale og lokale forskrifter.</p> <p>Loven er i siste utgave endret noe gjennom hele lovteksten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Forskrift om fysiske tiltak i vassdrag (2004) • Innlandsfiskeforskriften (2009) • Forskrift om fisketider (2012)
<p>Lov om vern mot forurensninger og om avfall, av 13. mars 1981. (Forurensningsloven) Sist endret 19.01.09</p>	<p>Omtaler bl. a. regler om å etterlate søppel og annet avfall i naturen § 28, håndtering av spesialavfall § 31, og behandling av akutt forurensing/utslipp i naturen § 39.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Forskrift om internkontroll (1996) • Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (Avfallsforskriften) (2008) • Forskrift om begrensning av forurensing (forurensingsforskriften) (2004). • Forskrift om varsling av akutt forurensing (1992)
<p>Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester, av 11. juni 1976. (Produktkontrollloven) Sist endret 19.06.09</p>	<p>Formål å forebygge at et produkt medfører helseskade eller miljøforstyrrelser. Loven legger ansvar bl.a. på den som bruker et produkt, i forhold til å treffe tiltak for å unngå at produktet fører til miljøforstyrrelser, samt krav til aktsomhet (§ 2, og 3).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Forskrift om blyhagl (2001) • Avfallsforskriften (2004). • Forurensingsforskriften (2004).

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

Lov	Virkeområde	Aktuelle forskrifter.
<p>Lov om miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet, av 09.05.2003.</p> <p>(Miljøinformasjons-loven)</p> <p>Sist endret 19.05.06.</p>	<p>Beskriver allmenhetens rett til miljøinformasjon fra offentlige og private virksomheter (§ 1)</p> <p>Den som får kravet om informasjon kan selv avgjøre på hvilken form informasjonen kan gjøres tilgjengelig. (§ 18)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Forskrift om klagenemd for miljøinformasjon (2003)
<p>Lov om vassdrag og grunnvann. Av 24. november 2000.</p> <p>(Vannressursloven)</p> <p>Sist endret 27.01.12</p>	<p>Omtaler blant annet krav til kantsoner (§ 11) og varig vernede vassdrag (kap. 5), allemannsretter i og på vann (§ 16) og rett til vedlikehold av grøfter i jord og skogbruk (§ 12). Angir også ansvar for oppfølging og vedlikehold av dammer.</p> <p>Siste endring gjelder særlig vannkraft.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Forskrift om rammer for vannforvaltningen (Vannforskriften)(2006). • Forskrift om sikkerhet ved vassdragsanlegg (damsikkerhetsforskriften) (2009) • Forskrift om interkontroll (2011)
<p>Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag, av 10. juni 1977.</p> <p>(Motorferdselsloven)</p> <p>Sist endret 20.06.03</p>	<p>Regulering av motorferdsel i utmark med hensikt å fremme naturmiljø og trivsel. Omfatter kjøretøy, båter og landinger med fly. Begrenser ikke motorferdsel knyttet til utøvelse av skogbruksnæring. (§ 4)</p> <p>Kommunen har tillatelsesmyndighet. (§§ 5 og 6)</p> <p>Grunneier kan nekte. (§ 10)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunale forskrifter. • Forskrift om bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag (1988). • Forskrift om forbud mot bruk av beltemotorsykkel (snøscooter) på offentlig vei (2001).
<p>Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) av 27.06.2008.</p> <p>Sist endret 10.08.12</p>	<p>Loven regulerer offentlig og privat arealplanlegging og byggesaksbehandling.</p> <p>Loven gir blant annet hjemmel for ekspropriasjon og for kommunale vedtak om spesielle restriksjoner på næringsutøvelsen i spesielle områder, som kan berøre skogbruk.</p> <p>Loven har krav om konsekvensutredning av alle større naturinngrep. Skogsbilveianlegg ut over 15 km omfattes av dette kravet.</p> <p>Siste endring gjelder særlig reguleringsplaner.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunale forskrifter med basis i Rikspolitiske retningslinjer for varig vernede vassdrag, knyttet til soneinndeling av 100m-beltet langs disse vassdrag • Kommunale forskrifter med basis i Rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområdene i Oslofjordregionen. • Forskrift om konsekvensutredninger (2009). Aktuell bl. a. for større skogsbilveianlegg) • Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag (1994)

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

Lov	Virkeområde	Aktuelle forskrifter.
<p>Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) av 19.06.2009.</p> <p>Sist endret 14.12.12</p>	<p>Erstatter naturvernloven fra 1970. Omtaler Vern av naturverdier i form av nasjonalparker, landskapsvernområder, naturreservater og naturminner og utvalgte naturtyper, artsfredning av planter og dyr, samt bærekraftig bruk.</p> <p>Hjemmelsgrunnlag for naturoppsyn.</p> <p>Siste endring gjelder særlig utsetting av nye arter § 30, og tilsvarende forskrift om utenlandske treslag.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Forskrift om fiske etter innlandsfisk mv. og fangst av kreps. (innlandsfiskeforskriften) (2009) • Forskrift om utsetting av fisk og andre ferskvannsorganismer (1993). • Forskrifter om prioriterte arter (dragehode, dverggås, elvesandjeger, eremitt, honningblom, klippeblåvinge, rød skogfrue og svarthalespove) (2011) • Forskrift om utvalgte naturtyper (2011). • Forskrift om fredning av truede arter (2012) • Forskrift om utsetting av utenlandske treslag (2012)
<p>Lov om matproduksjon og mattrygghet mv., av 19.12.03.</p> <p>(Matloven)</p> <p>Sist endret 26.03.10</p>	<p>Relevant for skogbruk i forhold til drikkevannskilder samt forsiktighetsregler knyttet til bruk av plantevernmidler, med krav til både midler som anvendes og personer som skal bruke midlene.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Forskrift om vannforsyning og drikkevann.(2001) (Gir hjemmel for restriksjoner på skogbruksaktivitet i nærområdet til drikkevann) • Forskrift om spredning av plantevernmidler i skog (04.08.87). • Forskrift om plantevernmidler (2004)
<p>Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) Av 05.06.2009</p>	<p>Beskriver regler for forvaltning av areal innenfor markagrensen, med sterke restriksjon på omdisponering av areal. Gir hjemmel for vern av skog til friluftlivsformål.</p>	

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

Følgende lover med tilhørende forskrifter er i tillegg aktuelle i forhold til et bærekraftig skogbruk for alle eller enkelte eiendoms kategorier som følge av aktivitetsområde, beliggenhet, eiendomsforhold eller annet forhold.

Lov	Virkeområde	Aktuelle forskrifter.
Lov om bygdeallmenninger av 19. juni 1992. (Allmenningsloven.) Sist endret 29.06.07.	Regulerer drift, forvaltning og eiendomstransaksjoner for bygdeallmenninger, herunder bruksretter, virkesretter, jakt, fiske og skogsdrift.	
Lov om skytevåpen og ammunisjon, av 9. juni 1961. (Våpenloven). Sist endret 19.09.09	Gir regler om erverv og oppbevaring av jaktvåpen og ammunisjon.	<ul style="list-style-type: none"> Forskrift om skytevåpen, våpendeler og ammunisjon (Våpenforskriften) (2009)
Lov om jord av 12. mai 1995. (Jordloven). Sist endret 19.06.09	Beskriver hovedlinjene for jordbruket, og som til en viss grad det samlede landbruk må drives innenfor. Relevant for skogbruket blant annet i forhold til bestemmelser om deling av eiendom, og eiendomsutvikling, og omdisponering av arealer til bl. a. skog.	
Lov om skatt på formue og inntekt av 26. mars 1999. (Skatteloven) Sist endret 07.12.12.	Hjemmelsgrunnlag for vesentlige deler av det norske skattesystem, hvor skogbruk blir en svært begrenset del av virkeområdet.	<ul style="list-style-type: none"> Forskrift om skogfond (2006)
Lov om odelsretten og åsetesretten, av 28. juni 1974. (Odelsloven.) Sist endret 19.06.09.	Regulerer salg og annen overdragelse av landbrukseiendommer innenfor familie, og ut av familie. Herunder bl.a. vilkår for odelsrett, odelsrekkefølge, bo og driveplikt, odelsfrigjøring og verdsetting.	

Norsk PEFC Skogsertifiseringsystem for bærekraftig skogbruk

Lov	Virkeområde	Aktuelle forskrifter.
<p>Lov om ved erverv av fast eiendom, av 28. november 2003. (Konsesjonsloven). Sist endret 19.16.09.</p>	<p>Regulerer all omsetning utenfor nær familie av blant annet skogarealer større enn 5 dekar. Herunder prisfastsetting, krav til kjøpers kvalifikasjoner, boplikt og forkjøpsrett.</p> <p>Loven inneholder krav til konsekvensutredning av alle større anlegg, som vil omfatte skogsbilveianlegg på 15 km. eller større.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Priser på landbrukseiendommer ved konsesjon, (Rundskriv Landbruksdepartementet (2002). • Forskrift om konsesjonsfrihet for visse erverv (2003).
<p>Lov om arbeidsmiljø og stillingsvern, av 17. juni 2005. (Arbeidsmiljøloven) Sist endret 16.12.11.</p>	<p>Sikring av arbeidsmiljø og arbeiderrettigheter, arbeidsgivers og arbeidstakers plikter. Loven gjelder for enhver virksomhet som sysselsetter en arbeidstaker.</p> <p>Endring fra forrige oversikt: Endring i § 3 m.fl. om solidaransvar for oppdragsgiver med hensyn til lønn til innleiet arbeidskraft.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Forskrift om internkontroll (1996). • Forskrift om arbeidsmiljølovens anvendelse på virksomhet i jordbruk og skogbruk som ikke sysselsetter arbeidstaker (1986). • Forskrift om førervern på traktor (1966 og 1994). • Forskrift om bruk av personlig verneutstyr (1993). • Forskrift om verneombud og arbeidsmiljøutvalg (1977). • Forskrift om tungt og ensformig arbeid (1995). • Forskrift om vern mot støy på arbeidsplassen (2006). • Forskrift om kvilekoier (1978). • Forskrift om vern mot eksponering for kjemikalier på arbeidsplassen (kjemikalieforskriften) (2001)